

BERICHTEN

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSE VERENIGING VAN TANDARTSEN

Jaarverslag van de secretaris over het jaar 1979

Van de leden

Op 1 januari 1979 telde de Vereniging 1453 leden. Tijdens de voorjaarsvergadering traden 41 nieuwe leden toe. In het afgelopen jaar bedankten 13 leden voor het lidmaatschap. Door overlijden ontvielen ons dit jaar 13 leden, te weten de collegae G. H. J. van der Werf, I. E. van Moppes, G. B. Ittman, L. J. P. M. Karthaus, A. E. van Nouhuys, R. W. Hendriksen, W. W. Keizer, J. Morra, H. Jansen, J. M. Boerrieger, H. J. James, Mevr. A. J. Leendertz en K. Y. Tan.

Op 31 december 1979 telde de Vereniging 1468 leden, waaronder 6 ereleden, 4 corresponderende leden, 15 bijzondere leden, terwijl 103 leden als 65 jaar-lid stonden geregistreerd en 31 leden als echtgenoot-leden.

Ter gelegenheid van het 65-jarig tandartsjubileum van collega mevrouw A. M. A. Backer Dirks-Mahn, het 60-jarig tandartsjubileum van de collegae S. Rengers, P. Blankevoort, L. H. Loeb, A. Haye en H. van Raalt en het 50-jarig tandartsjubileum van de collegae W. J. Bogaart, T. J. M. Touw, J. G. de Vries, P. T. van Dam, M. Vermooten, S. M. Vreedenburg en mevrouw D. H. Haagmans-Ellens bood het bestuur zijn gelukwensen aan.

Negenentwintig collegae vierden hun 40- en 15 collegae hun 25-jarig jubileum. Alle jubilerende leden ontvingen gelukwensen van het bestuur.

Acht leden verkregen dit jaar het doctoraat in de Geneeskunde, te weten M. A. J. Eijkman, R. C. W. Burgersdijk, D. B. Tuinzing, P. F. van der Stelt, W. Kalk, L. J. van Dijk, H. Denissen en G. L. de Lange.

Dr. I. van der Waal werd benoemd tot bijzonder hoogleraar in de Faculteit der Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam om onderwijs te geven in de Pathologie van de Mondholte, in het bijzonder de Oncologie.

Bij de oratie van Prof. Dr. A. C. M. van de Poel ter gelegenheid van zijn ambtsaanvaarding was het bestuur vertegenwoordigd.

Van het bestuur

Het bestuur was als volgt samengesteld:

J. A. Tolmeijer – voorzitter;
W. H. A. Steen – vice-voorzitter;
J. W. L. Wisse – secretaris;
D. Slop – 2e secretaris;
B. W. Donk – penningmeester;
Dr. L. J. van Dijk – commissaris;
Dr. A. J. W. van de Laar – commissaris.

In het afgelopen jaar werden 9 bestuursvergaderingen gehouden: op 17 januari, 8 en 28 februari, 30 maart, 3 en 31 mei, 30 augustus, 16 oktober en 15 november.

Tot de zaken, die het afgelopen jaar aan de orde kwamen, behoorden o.a. de voorbereidingen voor de wetenschappelijke vergaderingen, in het bijzonder voor het jubileumcongres op 28 en 29 september, de standpuntbepaling ten aanzien van het P.A.O.T. en de jaarlijkse financiële bijdrage aan de Stichting voor W.T.A.

Eén bestuursvergadering werd geheel gewijd aan een bespreking met het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Kindertandheelkunde ter voorbereiding van een gemeenschappelijke vergadering in 1980.

Van de Stichting voor W.T.A.

Het bestuur was als volgt samengesteld:

Dr. J. D. de Stoppelaar – waarnemend voorzitter;
A. P. Timmers – secretaris;
Dr. L. J. van Dijk – penningmeester;
Dr. A. E. Bosman – lid.

De Stichting voor Wetenschappelijk Tandheelkundigen Arbeid kan terugzien op een redelijk cursusjaar.

De cursussen van MacKenzie over gedragswetenschappen op 1 en 2 februari werden goed bezocht.

De aangekondigde cursus van Wright over parodontologie op 14 en 15 september kon wegens ziekte van Wright geen doorgang vinden en is verschoven naar februari 1980.

Een groot succes was wederom de cursus van Kay Thompson over 'Hypnose in de tandheelkundige praktijk'. Bij de professie blijkt een groeiende belangstelling voor dit onderdeel van de gedragswetenschappen.

De cursus van Kilpatrick kwam wegens het overlijden van de spreker te vervallen. Gezien de grote belangstelling voor de cursus zal de W.T.A. proberen een plaatsvervanger voor hem te vinden. Dit is echter niet eenvoudig, gezien de enorme knowhow van deze pionier op het gebied van de tandheelkundige ergonomie.

Collega Pameijer heeft zijn functie als voorzitter neergelegd. Het bestuur van de Stichting voor W.T.A. wil hem nogmaals hartelijk dankzeggen voor het vele werk dat hij voor de Stichting heeft gedaan.

Van het comité van Overleg

Het Comité is wederom niet bij elkaar geweest.

Van de contacten met andere tandheelkundige verenigingen

Tijdens de voor- en najaarsvergadering waren het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, de Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist(en), de Utrechtse Vereniging van Mondhygiënist(en) in Opleiding,

de Koninklijke Belgische Vereniging voor Tandheelkunde en de Oesterreichische Gesellschaft für Zahn-, Mund- und Kieferheilkunde vertegenwoordigd, terwijl het bestuur van de T.S.V. 'John Tomes' voltallig aanwezig was.

Bovendien waren op de najaarsvergadering, ten gevolge van de viering van het 75-jarig bestaan van de Vereniging ook vertegenwoordigd: de Nederlandse Vereniging voor Orthodontische Studie, de Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde, de Nederlandse Vereniging voor Parodontologie, de Nederlandse Vereniging van Medewerkers van Jeugd tandverzorgingsdiensten, de Nederlandse Studiegroep voor Orale Implantologie, de Nederlandse Vereniging voor Prothetische Tandheelkunde, de Nederlandse Vereniging van Specialisten in D.M.O., de Deutsche Gesellschaft für Zahn-, Mund- und Kieferheilkunde en de besturen van de vijf subfaculteiten tandheelkunde.

De Vereniging was vertegenwoordigd op het congres van de Anglo-Continental Dental Society door collega Donk, op de voorjaarsvergadering van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Tandheelkunde (Vlaamse Afdeling) door collega Slop, terwijl collega Wisse de Vereniging vertegenwoordigde tijdens de lustrumvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Biologie van de Mond en tijdens de receptie ter gelegenheid van de 82e dies der T.S.V. 'John Tomes'.

Van de vergaderingen

De voorjaarsvergadering vond plaats op 6 april. Tijdens het huishoudelijke gedeelte werden de jaarstukken op de gebruikelijke manier afgedaan en werden de gewijzigde statuten, na enkele kleine wijzigingen, door de vergadering aangenomen.

Tijdens het ochtendgedeelte van de wetenschappelijke vergadering sprak Prof. Dr. H. H. Renggli over de bijdrage van de mondhygiënist(e) aan het gezond houden van tanden en tandvlees.

Het middagedeelte had als thema 'serumhepatitis'; de algemene hepatitis-problematiek werd behandeld door Prof. Dr. F. Dekking. Mevr. Dr. E. E. Reerink-Brongers sprak over de klinische aspecten van de serumhepatitis, terwijl Prof. G. E. Flögel het risico van de serumhepatitis in de dagelijkse tandheelkundige praktijk behandelde. Laatstgenoemde lezing werd in brochurevorm uitgereikt. Voor de samenvattingen van de andere lezingen wordt verwezen naar het programmaboekje.

Daar het op 1 juli 1979 75 jaar geleden was, dat de Vereniging werd opgericht is de najaarsvergadering op 28 en 29 september als jubileumcongres aangekondigd.

Tijdens de voorjaarsvergadering was dispensatie verkregen voor een huishoudelijk gedeelte. Na de ontvangst van de genodigden door het bestuur, opende de voorzitter het congres met een rede, waarin hij aandacht schonk zowel aan het verleden als aan de toekomst, en daarbij de

ontwikkeling van het P.A.O. (T.) van kritische kanttekeningen voorzag. Hierna werd de Dr. Th. Dentz-medaille uitgereikt aan Prof. J. van Aken door lector G. Dekker en aan Prof. Dr. F. P. G. M. van der Linden door Prof. K. G. Bijlstra, wegens hun wetenschappelijke verdiensten.

De ochtendzitting werd besloten met een rede door Prof. Dr. K. C. Winkler onder de titel: 'De explosie van onkunde of de strijd om het verstaan'.

Het middagedeelte was verdeeld over een vier-tal secties. Vele onderwerpen werden behandeld. Voor de samenvattingen wordt verwezen naar het programmaboekje.

Enkele voordrachten zijn afgedrukt in het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde, vanaf nummer 10 (oktober 1979) – jaargang 86.

Naschrift

De geslaagde viering van het 15e lustrum van de Vereniging heeft aangetoond dat zij nog vol leven is. Nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen kunnen de doodsteek blijken te zijn voor een zaak, bedrijf of vereniging; of het blijkt een impuls te zijn voor extra-activiteiten, waardoor het bestaansrecht wordt onderstreept.

De ontwikkeling van het postacademisch onderwijs kan zo'n nieuwe maatschappelijke ontwikkeling zijn. Zolang de Vereniging recht van bestaan heeft, zal zij dat laten blijken uit activiteiten ten bate van de leden.

Een speciaal woord van dank wil ik wijden aan collega W. H. A. Steen, die in 1980 het bestuur zal verlaten. Dank zij zijn opbouwende, kritische benaderingswijze heb ik van hem veel steun ondervonden bij het inwerken in het secretariaat.

Tenslotte dank ik de andere bestuursleden en de secretaresse (die dit jaar mijn echtgenote werd) voor hun hulp mij het vele werk zo licht mogelijk te maken.

J. W. L. Wisse, secretaris

NEDERLANDSE VERENIGING VAN SPECIALISTEN IN DE DENTOMAXILLAIRE ORTHOPAEDIE

Jaarverslag 1979

Ook in het jaar 1979 heeft het accent bij de doelstellingen van de vereniging gelegen op het wetenschappelijke karakter. Op wetenschappelijk gebied heeft de vereniging dan ook diverse activiteiten ontplooid.

In de eerste plaats werd een tweedaagse klinische cursus 'Analyse en Occlusie', in samenwerking met de collegae Pameyer en Burgers, georganiseerd op 16 en 17 maart 1979.

De voorjaarsvergadering werd op 4 mei 1979 te Apeldoorn gehouden; het wetenschappelijke programma werd verzorgd door collega B. K. B. Berkovitz (University of Bristol) en door leden van de vereniging, met als thema 'Eruptie van de gebitselementen'.

Op de daaraan voorafgaande 43e ledenvergadering kon een opinio communis worden bereikt

over de opstelling van de Bijzondere Eisen voor het specialisme Dento-maxillaire Orthopaedie. Voorts de wetenschappelijke najaarsvergadering op 24 en 25 oktober 1979 in het Kurhaus te Scheveningen, met als gastspreker collega Ronald Roth uit California (V.S.).

Deze vergadering werd gecombineerd met de 44e ledenvergadering, waar met algemene stemmen werd besloten het bestuur te machtigen de belangen van de patiënt kenbaar te maken aan het Ministerie voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (VOMIL) voor wat betreft de uitbreiding van het verstrekkingspakket van de in de KLOZ verenigde verzekeraars.

De deelname van de vereniging aan de EFOSA werd voortgezet. Uniformering van de opleidingseisen is één van de belangrijkste onderwerpen waarmee de EFOSA zich momenteel bezighoudt.

In 1979 werden twee wetenschappelijke vergaderingen gehouden en twee ledenvergaderingen.

De basis werd gelegd voor wetenschappelijke programma's voor volgende jaren.

Terwille van het tot stand komen van een gemeenschappelijk, internationaal congres, met de Nederlandse Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie, werd een Stichting voor het beheer van de gelden in het leven geroepen.

De vereniging werd ingeschreven in de registers van de Kamer van Koophandel te 's-Gravenhage.

In december 1979 telde de vereniging twee ereleden, 125 leden en 3 aspirant-leden.

I. J. Hage, secretaris

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR PARODONTOLOGIE

Samenstelling nieuw bestuur

Na de voorjaarsvergadering in Vejle (Denemarken) op 11 april 1980, is het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Parodontologie als volgt samengesteld:

Voorzitter: J. L. M. van den Heuvel;

Vice-voorzitter: J. P. Rodenburg;

Secretaris: J. A. H. Tromp, Ant. Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen, tel. 050-11 73 91 (overdag), 050-25 24 68 ('s avonds);

Penningmeester: R. J. Goené;

Associate-Editor: U. van der Velden.

Hoorzitting vaste commissie voor volksgezondheid d.d. 17 april 1980

De Nederlandse Vereniging voor Parodontologie heeft zich de afgelopen maanden veel moeite getroost de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal voor te lichten over de meest gewenste vorm van de toekomstige tandheelkundige voorzieningen. Niet alleen bepleitte de voorzitter van de vereniging, J. van den Heuvel,

tijdens de openbare hoorzitting van de vaste commissie voor volksgezondheid uit de Tweede Kamer op donderdag 17 april 1980 de preventie van parodontale afwijkingen door plaquebestrijding door de mondhygiënist, maar in aansluiting daarop deed de vereniging aan de Kamerleden d.d. 28 april jl. de nodige informatie toekomen. Hiertoe behoorden een drietal artikelen over de ervaringen van de Zweedse onderzoekers P. Axelsson en J. Lindhe, zoals die onder andere in dit tijdschrift werden gepubliceerd.

Als belangrijkste conclusie van het wetenschappelijk onderzoek van Axelsson en Lindhe is de leden van de Tweede Kamer voorgehouden dat: – preventieprogramma's, gebaseerd op mechanische plaquecontrole, bestaande uit regelmatige instructie en frequente begeleiding door een mondhygiënist bij kinderen en volwassenen niet alleen carieuze defecten bijna geheel kunnen voorkomen, maar ook het optreden van parodontale afwijkingen en de progressie daarvan kunnen tegen gaan;

– er rekening mee moet worden gehouden dat, als bovenstaand preventieprogramma wordt doorgevoerd, steeds meer mensen op hogere leeftijd in het bezit blijven van hun eigen tanden en kiezen;

– de genoemde preventieprogramma's de eerste jaren ongeveer drie uur begeleiding per deelnemer zullen kosten.

NEDERLANDSE VERENIGING VAN TANDARTSEN

Samenstelling nieuw bestuur

Tijdens de voorjaarsvergadering op 18 april 1980 werd het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen als volgt samengesteld:

Voorzitter: J. A. Tolmeijer;

Vice-voorzitter: Dr. W. Kalk;

Secretaris: J. W. L. Wisse, Langegracht 39, 3601 AJ Maarssen;

2e Secretaris: D. Slop;

Penningmeester: B. W. Donk;

Commissaris: Dr. L. J. van Dijk;

Commissaris: Dr. A. J. W. van der Laar.

NEDERLANDSE VERENIGING VAN SPECIALISTEN IN DE DENTO-MAXILLAIRE ORTHOPAEDIE

Samenstelling nieuw bestuur

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Specialisten in de Dento-maxillaire Orthopaedie is thans als volgt samengesteld:

Voorzitter: Dr. R. N. Sloopweg;

Vice-voorzitter: Dr. H. van Beek;

Secretaris: E. M. L. Janssen, Ruys de Beerenbroucklaan 45, 6417 CC Heerlen, tel. 045-71 43 06 (71 65 11);

Penningmeester: A. P. M. L. Roomberg;

Lid: Dr. M. B. Guis.

NEDERLANDSE VERENIGING VAN TANDARTSEN

Hamer/Duyvensz-prijs uitgereikt aan Dr. W. Kalk

Tijdens de voorjaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen is, op vrijdag 18 april 1980, de Hamer/Duyvensz-prijs (een oorkonde en een geldbedrag van f 2000,—) uitgereikt aan Dr. W. Kalk voor zijn proefschrift 'Het kunstgebit een blij bezit?'. Deze prijs – die ter beschikking wordt gesteld door het 'Hamer Fonds', dat beheerd wordt door de Stichting voor Wetenschappelijk Tandheelkundigen Arbeid (W.T.A.) – werd de prijswinnaar uitgereikt door de voorzitter van de W.T.A., Prof. Dr. J. D. de Stoppelaar, voor de beste tandheelkundige wetenschappelijke publikatie of dissertatie in een periode, waarin sprake was geweest van een 15-tal inzendingen.

FEDERATIE VAN MEDISCH WETENSCHAPPELIJKE VERENIGINGEN

Eerste aankondiging/uitnodiging tot deelname 22ste Federatieve Vergadering

De 22ste Federatieve Vergadering van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen zal op woensdag 22, donderdag 23 en vrijdag 24 april 1981 worden gehouden in de 'Uithof', rijksuniversiteit te Utrecht.

Dit driedaags landelijk congres voor de medische disciplines in de meest ruime zin, wordt ieder jaar in een andere universiteitsstad gehouden met als doel een interdisciplinaire uitwisseling van recente onderzoeksresultaten op medisch-biologisch en klinisch-wetenschappelijk gebied.

De organiserende Federatie is een overkoepelend orgaan van ruim veertig aangesloten verenigingen – waaronder de Nederlandse Vereniging voor Biologie van de Mond – met meer dan 17.000 leden variërend van anatomen tot ziekenhuisapothekers.

Buitenland

ZWITSERLAND

Verslag Second European Symposium te Genève d.d. 28-29 februari 1980

Het grensgebied tussen cariës en parodontale afwijkingen mag zich, gezien de opkomst van \pm 220 Europese onderzoekers en geïnteresseerden tijdens dit symposium, verheugen in een grote belangstelling. Dat veel wetenschappers uit verschillende disciplines zich bezighouden met de problemen op dit terrein werd duidelijk. De voordrachten waren onderverdeeld in een vijftal secties: epidemiologie, aspecten van de crevculaire vloeistof, immunologie, microbiologie en preventie.

Er waren vooral veel sprekers uit de middelste 3 secties. Dit had tot gevolg dat na de voordrachten vooral een klein aantal aanwezigen zich telkens in de discussies mengden waarbij hun vragen vaak zo specifiek waren dat zij, althans dat was mijn indruk, voor een groot aantal aanwezigen niet te volgen waren. Gezien de belangstellingssfeer van ondergetekende zal in het verslag van dit symposium kort aandacht worden besteed aan enkele onderwerpen uit de middelste drie secties en wat langer aan een tweetal voordrachten uit de secties epidemiologie en preventie.

Basisvakken

Wanneer bij patiënten effectieve mondhygiënische maatregelen achterwege blijven kan men in de mondholte allereerst supragingivale plaque zien aangroeiën en daarna subgingivale plaque. Dit heeft tot gevolg, dat via het epitheel in de sulcus gingivalis, een verhoogde invasie van bacteriele producten in het parodontium tot stand komt. Het resultaat is ontsteking. Als eerste ontstekingsreactie ontstaat een hoeveelheid crevculaire vloeistof. Deze sulcusvloeistof verdunt enerzijds de concentratie toxische stoffen, afkomstig van bacteriën, maar blijkt anderzijds een groeistimulus te zijn voor bacteriën. Er is dus in feite sprake van een ontsteking die zichzelf onderhoudt.

In de sulcusvloeistof treft men afweerstoffen aan, vooral immunoglobulinen, zoals b.v. IgA, IgG en IgM. Men neemt aan dat de sulcusvloeistof een afspiegeling is van het serum.

Challacombe (Londen) toonde, uit onderzoek bij rhesusapen, aan dat wanneer men radioactief gemaakte immunoglobulinen, zoals IgG, in de bloedbaan inspuit, deze stoffen binnen twee uur aanwezig zijn in de crevculaire vloeistof en dus in de mondholte. De praktische consequentie van deze constatering lijkt dat circulerende antilichamen hun werking ook in de mondholte kunnen uitoefenen.

Mijn indruk is dat men bij dit soort onderzoek voortdurend naar mogelijkheden zoekt die meer duidelijkheid kunnen brengen over de defensiemechanismen die het lichaam bezit om de twee voornaamste ziekten van de mond te kunnen tegengaan. Vergrote kennis op dit terrein is van belang voor de hele medische wetenschap. Men kent nu een aantal afweerstoffen en men lijkt enig idee te hebben hoe ze werken. De conclusie dat men, in de toekomst, patiënten kan inenten tegen cariës lijkt echter, gezien de huidige stand van het onderzoek, voorbarig.

De Noor *Rölla* en onze landgenoot *Van der Hoeven* hielden interessante voordrachten over microbiologische problemen. *Rölla* beschreef het allereerste begin van plaque; het feit dat slechts enkele bacteriën bij het ontstaan van plaque aanwezig zijn, wijst erop dat hier sprake is van een selectief proces. Deze selectieve adsorptie van bacteriën lijkt afhankelijk te zijn van oppervlakte-ladingen van gebitselementen en bacterieelwanden; vooral het tandoppervlak (glazuur en glazuurpellikel) schijnt essentieel te zijn. Ook metaalionen (zoals magnesium-ionen) spelen volgens *Rölla* een rol bij het plaque-metabolisme. Deze constatering zou volgens *Rölla* voor de samenstelling van toekomstige tandpasta's van belang kunnen zijn, omdat metaalionen het aanhechten van bacteriën aan de oppervlakten van gebitselementen kunnen beïnvloeden. Naast fluoride, misschien in de toekomst, meer metaalionen in tandpasta's.

De Nijmeegse microbioloog *Van der Hoeven* wees op het gegeven dat de verschillende ruimten en oppervlakken in de mond verschillende bacterieflora's bevatten. Ecologische factoren, zoals zuurgraad, voor bacteriën groeibevorderende en groeiremmende omstandigheden, en zuurstofconcentratie spelen daarbij een rol. In de tandplaque huizen verschillende bacteriesoorten, die met elkaar een gemeenschap vormen, welke is aangepast aan het bestaan op het tandoppervlak. Bestrijding van bepaalde schadelijke bacteriën zou op basis van deze ecologische kennis mogelijk moeten zijn. Wanneer men b.v. in het geval van cariës de veel aanwezige bacteriekolonies van *Streptococcus mutans* zou kunnen vervangen door minder gevaarlijke bacteriekolonies, dan zou op een ecologisch verantwoord wijze tandbederf worden tegengegaan.

Een manier die volgens *Van der Hoeven* meer aanvaardbaar is dan bestrijding met behulp van chemische spoelmiddelen zoals b.v. chloorhexidine, waarbij de gehele bacterieflora (dus ook de niet-schadelijke micro-organismen) te gronde gaat.

Veel van de achtergrondkennis van het gepresenteerde onderzoeksmateriaal op het symposium is, voor geïnteresseerde lezers, terug te vinden in recent uitgekomen leerboeken over preventieve tandheelkunde.

Epidemiologie

De Australiër *Barnes*, verbonden aan de Wereld Gezondheids Organisatie, gaf in de eerste voordracht tijdens het symposium zijn visie over cariës en parodontale afwijkingen als wereldgezondheidsproblemen. Uitgaande van epidemiologische gegevens binnen de W.H.O.-databank, blijkt dat in sterk geïndustrialiseerde landen de cariësprevalentie al jaren zeer hoog is. Er zijn echter tekenen dat cariës aan het afnemen is; oorzaak: op grote schaal uitvoering van preventieve programma's waarin het gebruik van fluoride een rol speelt. In de ontwikkelingslanden daarentegen was de cariësprevalentie in het verleden laag of vaak extreem laag en juist hier ziet men tegenwoordig een explosieve toename van de hoeveelheid cariës. Of er verschillen zijn te constateren in het vóórkomen van parodontale afwijkingen tussen de onderontwikkelde en de sterk-geïndustrialiseerde landen is niet duidelijk. Deze afwijkingen lijken meer voor te komen in de onderontwikkelde landen.

Vast staat eveneens dat veel mankracht weinig zegt over de genezing van cariës. Van de \pm 600.000 tandartsen die er op de wereld zijn werken er \pm 500.000 in de sterk geïndustrialiseerde

landen; 80% van de wereldbevolking krijgt haar zorgverlening dus door \pm 100.000 tandartsen. Overigens voorspelde Barmes dat, gezien het effect van preventieve maatregelen op landelijk niveau en de vergrote gebitsbewustheid van de westerse mens, in de geïndustrialiseerde westerse wereld binnen niet al te lange tijd een overschot aan tandheelkundige mankracht zou ontstaan. Regeringen in dit deel van de wereld zouden er verstandig aan doen dit gegeven in hun planning op te nemen.

Ook aan de doelstellingen van de tandheelkundige gezondheidszorg besteedde hij aandacht. Tot het jaar 2000 is, voor wat betreft cariës in de hoog geïndustrialiseerde landen, een D.M.F.T.-getal op 12-jarige leeftijd van 3.0 een duidelijk doel. Dat houdt volgens de W.H.O. in, dat hiervoor één tandarts op 4000 inwoners voldoende is. Gezien deze cijfers en de opmerkingen in de vorige alinea is het plan van de Nederlandse staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne – zoals verwoord in haar recente brief aan de Tweede Kamer van 14-02-1980 – in dit land nader onderzoek te laten verrichten naar de kwantitatieve behoefte aan tandartsen in de toekomst, zeer verstandig te noemen. Voor de zorgverlening van parodontale afwijkingen blijkt het formuleren van doelstellingen niet eenvoudig. Meetproblemen bij deze afwijkingen spelen hier een rol. Verwacht wordt dat, als het onderzoek binnen de parodontologie zich even spectaculair ontwikkelt als in de afgelopen 15 jaar het geval is geweest, binnen niet al te lange tijd ook doelstellingen van zorgverlening voor parodontologische problemen kunnen worden geformuleerd. Overigens stelde Barmes ook vast dat het voor de W.H.O. een probleem blijft om bij autoriteiten de parodontale afwijkingen als een ernstig gezondheidsprobleem te introduceren.

Preventie

Een van de laatste sprekers, en misschien wel één van de boeiendste, was de Deen Loë, die vooral bekend is geworden door zijn vele onderzoek over de relatie tussen plaque en gingivitis. Loë wees er nog eens op – en daar is veel bewijsmateriaal voor aanwezig – dat supragingivale bacteriële plaque de directe oorzaak is van tandvleesziekten en dat bij de afwezigheid van plaque, cariës niet ontstaat. Dat betekent dat een plaquevrije mond een primaire doelstelling behoort te zijn van de tandheelkundige gezondheidszorg. Hij constateerde eveneens dat er nogal was pessimisme heerst omtrent het effect van preventieve boodschappen aan de bevolking over b.v. goede mondhygiënische gewoonten. Loë was in deze voorzichtig optimistisch. Hij baseerde dit optimisme op recent onderzoeksmateriaal. Uit een Noors onderzoek bleek b.v. dat binnen een representatieve steekproef uit middelbare scholieren, studenten en staf (leeftijden variërend tussen 17-40 jaar) die van hun jeugd af tandheelkundige zorg hadden genoten, een opvallend goede gebitsgezondheid was te constateren. De mondhygiëne was bevredi-

gend, de toestand van het parodontium eveneens en extracties kwamen in deze groep praktisch niet voor. Het bijzondere nu was, dat het hier niet ging om personen die binnen een bepaald project een speciale preventieve aanpak kregen. De onderzochte groep had de normale zorgverlening genoten zoals die wordt verstrekt door tandartsen die in de regio Oslo praktiseren. Hoewel de proefpersonen afkomstig zijn uit de hogere sociaal-economische klassen mag toch met enig voorbehoud worden geconstateerd dat preventie voor deze groepen vruchten afwerpt. (Geïnteresseerden verwijs ik naar drie artikelen van Loë waarin dit onderzoek uitgebreid wordt beschreven. De artikelen staan in J Periodont Res 1978; 13: 550-562; J Periodontol 1978; 49: 607-620; J Periodont Res 1978; 13: 563-572).

Loë beantwoordde eveneens een vraag die in de wandelgangen dikwijls was te beluisteren. Deze luidde: 'Wat is eigenlijk het praktische nut voor de tandarts, werkzaam in de huispraktijk, van het vele, tijdens dit symposium gepresenteerde, specialistische onderzoek'.

Volgens Loë openen de recente ontwikkelingen in de micro-biologie en de immunologie de weg voor een nieuwe benadering van de diagnostiek van parodontale afwijkingen. Dat kan tot gevolg hebben dat specifieke immuno- en chemotherapeutische methoden kunnen worden ontwikkeld om parodontale infecties (zowel op individueel- als op populatie-niveau) tegen te gaan. Voorts is duidelijk dat alleen bevordering van preventie op brede basis effectief kan zijn bij de bestrijding van de voornaamste mondziekten. Immers mondziekten hebben een multicausale oorzaak. Er bestaat dus niet één manier of één middel om infecties in de mond te bestrijden, om cariës en parodontale afwijkingen tegen te gaan. Deze boodschap behoort voortdurend te worden verspreid door tandartsen in de huispraktijk, door universiteitsmedewerkers en zelfs door onderzoekers werkend binnen het uitgebreide terrein van het tandheelkundig onderzoek. Waarvan acte.

Tot slot van dit verslag verwijs ik naar een extra editie van 'The journal of clinical periodontology', vol. 6, no. 7, december 1979, waarin voordrachten zijn opgenomen van een symposium waarin huidige inzichten op het gebied van de preventie van de belangrijkste tandheelkundige ziekten het onderwerp was. Veel van het gebodene tijdens het in Genève gehouden symposium vindt men in dit tijdschrift terug.

Conclusie

Een zeer leerzaam symposium met mijns inziens wat te veel nadruk op onderwerpen uit de basisvakken (zoals immunologie en microbiologie) en wat te weinig uit de preventief-sociaal-tandheelkundige vakken (zoals praktische preventie). De nadruk werd vooral gelegd op de parodontologie en minder op cariës. De organisatoren zullen, om met een kritische opmerking te eindigen, in de toekomst moeten voorkomen dat een symposium van een zo'n ruime opzet 'ont-

aardt' in een discussiemiddag, waarop een groepje wetenschappers omringd wordt door een groot aantal toehoorders die (veelal met verbazing) luisteren naar hetgeen over hen wordt uitgestrooid.

M. A. J. Eijkman

Naschrift van de Redactie

In bovenstaand verslag werden de voordrachten in de secties die handelden over de crevculaire vloeistof, de immunologie en de microbiologie slechts kort gememoreerd. Een uitvoeriger verslag over deze onderdelen van het congres zal in een der komende afleveringen van dit tijdschrift worden gepubliceerd.

Binnenland

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

Opinieonderzoek

In de (veldwerk-) periode van 25 januari tot en met 2 februari 1980 heeft de Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde door het bureau Lagendijk (Apeldoorn) een opinieonderzoek laten verrichten naar de 'Meningen over tandverzorging en ervaringen met tandartsen'.

Aan 1136 Nederlanders – als representatieve steekproef – van 18 jaar en ouder werden thuis, mondeling een aantal vragen voorgelegd.

Als eindconclusie van deze enquête komt naar voren dat de maatschappelijke bijdrage en het nut van tandartsen duidelijk wordt erkend. Het aantal mensen dat het zonder tandheelkundige zorg stelt, is gering en de patiënten komen – in het algemeen – weinig te kort.

PROMOTIE

J. Arkenbout

Op vrijdag 20 juni 1980 promoveerde de heer J. Arkenbout (Amsterdam) tot doctor in de Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Het model van de volledige gebitsboog; een vergelijkend onderzoek naar de nauwkeurigheid van de weergave van een totale tandboog met behulp van enige gangbare afdruk- en modelvervaardigingstechnieken'.

Promotoren waren Prof. Dr. K. de Groot en Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE NIJMEGEN

Aankondiging programma 18 september 1980

Op donderdag 18 september a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde,

Philips van Leydenlaan 25, Heyendael, te Nijmegen. Aanvang 20.00 uur precies.

Programma:

J. Roeters: Tandheelkundige behandeling met eenvoudige middelen van patiënten met een ectodermale dysplasie.

Dr. F. H. M. Mikx: Orale microbiologie in theorie en praktijk.

S. Warringa: Herpes zoster.

Data volgende klinische avonden: 20 november 1980, 15 januari, 19 maart en 21 mei 1981.

ARTSENMONSTERS

Koninklijk Besluit 'Beperking aflevering monsters van farmaceutische producten'

Op 1 januari 1981 treedt een Besluit in werking, waardoor de toezending van gratis geneesmiddelen aan artsen drastisch wordt beperkt. Fabrikanten en importeurs mogen de arts, tandarts, verloskundige en dierenarts voortaan niet meer dan twee monsters van een geneesmiddel gratis aanbieden en dat alleen in de kleinste handelsverpakking. Bovendien geldt dit alleen voor geneesmiddelen die nog geen twee jaren op de markt zijn. Is een middel langer dan twee jaar in Nederland geregistreerd, dan mogen er helemaal geen gratis monsters meer van worden verstrekt.

MEVROUW DR. M. DE BOER 40 JAAR TANDARTS

Op 14 juli jl. was het 40 jaar geleden dat aan mevrouw Dr. M. de Boer, aan de rijksuniversiteit te Utrecht, het tandartsdiploma werd uitgereikt.

Nog maar tien maanden zijn verstreken sedert de aanvang van haar emeritaat, ter gelegenheid waarvan in dit tijdschrift (Ned Tijdschr Tandheelkd 86 (1979), december, p. 465) aandacht werd gevraagd voor de opmerkelijke wijze waarop zij haar beroep heeft gediend.

Bij het bereiken van deze mijlpaal meent de Redactie daarom te mogen volstaan met een hartelijke gelukwens met dit jubileum.

INSCHRIJVING STUDENTEN

Studiejaar 1980/81

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen heeft op 30 mei 1980 besloten, gezien de adviezen van de Academische Raad en de Onderwijsraad, het aantal studenten, bedoeld in de Machtigingswet inschrijving studenten, voor het studiejaar 1980/81 voor de studierichting der Tandheelkunde vast te stellen voor:

de rijksuniversiteit te Groningen op 90;
de rijksuniversiteit te Utrecht op 115;
de Universiteit van Amsterdam op 100;

de Vrije Universiteit te Amsterdam op 70;
de Katholieke Universiteit te Nijmegen op 90.
Op 28 maart jl. verwachtte de Academische Raad van 679 aspirant-studenten belangstelling voor de Tandheelkunde.

PROVINCIE LIMBURG

Eerste evaluatierapport over tandheelkundige verzorging in Limburg

Gedeputeerde Staten hebben in mei 1980 de Limburgse gemeentebesturen het eerste evaluatierapport toegezonden over de tandheelkundige verzorging in Limburg. Het rapport is op verzoek van Gedeputeerde Staten opgesteld door de 'Overleggroep Tandheelkundige Voorzieningen', die voor dit doel is ingesteld door de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid. In de overleggroep hadden vertegenwoordigers van de tandartsen, de jeugdtandzorg, de ziekenfondsen, de gemeenten en de rijksuniversiteit Limburg zitting.

Het evaluatierapport vormt in feite een vervolg op het in 1979 door de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid opgestelde rapport over de tandheelkundige verzorging in deze provincie. Aanleiding tot het opstellen van dat rapport was het tandartsentekort in Limburg; dat werd eind verleden jaar qua omvang alleen nog door de provincie Zeeland overtroffen.

In het in 1979 opgestelde rapport, dat eveneens werd gestuurd naar de gemeentebesturen, werd deze gevraagd mee te werken aan een aantal mogelijkheden om het vestigingsklimaat voor tandartsen te verbeteren, onder andere door het intensiveren van de acquisitie en het bieden van aantrekkelijkere vestigingsvoorwaarden.

Aanbevolen maatregelen

In het eerste evaluatierapport van de Overleggroep worden de volgende

- door Gedeputeerde Staten onderschreven - maatregelen aanbevolen:
- de huidige activiteiten van de tandartsenorganisatie, de ziekenfondsen en de gemeenten, om de vestiging van tandartsen in Limburg te bevorderen, dienen tenminste gehandhaafd te blijven, bij voorkeur zelfs te worden geïntensiveerd;

- de gemeenten moet dringend worden verzocht om binnenkomende verzoeken van geïnteresseerde tandartsen, over de vestigingsmogelijkheden zeer positief tegemoet te treden;
- in de formulering van bestemmingsplannen moeten de gemeenten de mogelijkheid van vestiging van een tandarts in een woonwijk niet blokkeren;
- de gemeentebesturen moet nogmaals worden gevraagd medewerking te verlenen aan de huisvesting van tandartsenpraktijken. Dit zou kunnen gebeuren door middel van een periodieke inventarisatie van ter beschikking staande of komende woningen, die tevens als praktijkruimte te gebruiken zijn.

Cijfermateriaal

Naast het formuleren van deze aanbevolen maatregelen heeft de Overleggroep zich ook beziggehouden met het verzamelen van uitgebreid cijfermateriaal. Daaruit blijkt onder meer dat:

- in ruim één jaar (1-3-'78 tot 30-6-'79) het aantal ziekenfondsverzekerden, dat niet op naam van een tandarts ingeschreven was of kon worden, is gedaald van 35.936 tot 22.336;
- in dit tijdsbestek het aantal tandartsen dat praktizeert voor ziekenfondsen van 190 tot 213 steeg;
- in Limburg voor alle acute patiënten, ook de niet-ingeschrevenen, behandelingsmogelijkheden aanwezig zijn.

170 tandartsen extra

Uit de verzamelde gegevens heeft de Overleggroep afgeleid, dat zich tussen nu en 1985 170 tandartsen zouden moeten vestigen in Limburg, om het gemiddelde van 1 tandarts per 3000 inwoners (de landelijke streefnorm) te realiseren.

Op 30 juni 1979 was de regionale bezettingsgraad per tandarts in deze provincie als aangegeven in onderstaande tabel.

Het ligt in de bedoeling dat de Overleggroep jaarlijks een evaluatierapport zal gaan opstellen over de situatie met betrekking tot de tandheelkundige verzorging in Limburg.

	inwoners	aanwezige tandartsen		behoefte ad 1:3000 inw. als streefnorm	tekort absoluut	%
		absoluut	per inw.			
Noord-Limburg	218.899	37	1:5916	73	36	49%
Midden-Limburg	205.784	36	1:4077	70	34	48%
Westelijke Mijnstreek	172.821	36	1:4800	59	23	39%
Oostelijke Mijnstreek	291.635	62	1:3550	102	40	39%
Westelijk Zuid-Limburg	154.433	42	1:3677	50	8	16%
Totaal Limburg	1.043.572	213	1:4899	354	141	39%
Totaal Nederland	14.000.000	5000	1:2800	—	—	—

TER NAGEDACHTENIS AAN DR. SIE DJOEN THE

Op woensdag 28 juni promoveerde collega Sie Djoen The (Eddy voor zijn vrienden) aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen door zijn proefschrift, getiteld 'Disinfection and irrigation of the dental root canal' in het openbaar te verdedigen.

Niemand had op deze feestelijke dag kunnen weten dat de promotiereceptie tevens zijn afscheid zou betekenen. Twee dagen later op vrijdag 20 juni is hij plotseling van ons heengegaan. De inspannende reis die hij in mei gemaakt heeft naar zijn geboorteland Indonesië en de activiteiten rond de promotie zijn te veel geweest voor zijn hart, waarvan bekend was dat het zwak was. Zijn onverwoestbare energie en zijn wil om geplande zaken af te ronden, hebben tot dit vroegtijdige en onverwachte afscheid van het leven geleid.

In 1927 te Magelang geboren, in 1955 het tandartsdiploma behaald, was hij werkzaam op de afdeling Chirurgie van de Universiteit te Surabaya. Later werd hij in 1965 kaakchirurg en was als zodanig werkzaam in Indonesië.

In 1966 kwam hij met zijn gezin naar Nederland. Sindsdien is hij als wetenschappelijk medewerker verbonden geweest aan de Subfaculteit Tandheelkunde van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

Via de orale bacteriologie is hij zich steeds meer gaan oriënteren op het terrein van de endodontologie. Hij was bij uitstek een wetenschapper door zijn studiezin, zijn kritische geest en zijn inventiviteit.

Zijn werk en zijn ideeën blijven ons bewaard in de publikaties die van zijn hand verschenen in binnen- en buitenlandse vaktijdschriften. Het stemt tot dankbaarheid, dat het hem nog gegeven is om zijn wetenschappelijke activiteiten te bekronen met zijn proefschrift. Droefenis vervult ons, omdat wij, maar vooral zijn vrouw en kinderen, hem zo vroeg moeten missen.

Zijn opgewektheid en zijn openheid in alle zaken, combineerde hij met oosterse wijsheid, waarbij zijn christelijke levensopvatting steeds de bron was van waaruit hij dacht, voelde en werkte.

De tandheelkunde, de endodontie en in het bijzonder ons Instituut, verliest in hem een gewaardeerd collega. Moge zijn vrouw en kinderen de kracht vinden vanuit de herinnering aan hem verder te gaan in het leven.

Prof. Dr. A. J. M. Plasschaert,
namens het Instituut Conserverende Tandheelkunde voor Volwassenen.

OVERVOORDE-GORDONSTICHTING
'DE PAUWHOF'

Werkcentrum voor beoefenaars van kunsten en wetenschappen

Op de Wassenaarse buitenplaats 'De Pauwhof'

wordt gastvrijheid geboden aan academici en kunstenaars die zich in hun eigen woon- en werksituatie niet voldoende kunnen concentreren op hun werk. Zij kunnen daar ongestoord studeren, aan een proefschrift of andere wetenschappelijke publikatie werken, of colleges voorbereiden.

Ook buitenlandse wetenschapsbeoefenaars en kunstenaars zijn welkom.

Het park om het huis en de uitgestrekte natuurgebieden in de naaste omgeving maken een verblijf ook zeer geschikt voor een ontspannen voorbereiding op nieuwe activiteiten. Tevens kunnen er conferenties worden gehouden met een beperkt aantal deelnemers.

De Overvoorde-Gordonstichting, die het centrum beheert, beoogt geen winst. De gasten betalen voor hun geheel verzorgd verblijf (van enkele dagen tot zes maanden) de kostprijs.

Voor nadere inlichtingen en het aanvragen van logies kunt U zich wenden tot de gastvrouw van 'De Pauwhof', Rijksstraatweg 420, 2242 CZ Wassenaar (tel. 01751-1 42 83).

STICHTING MEDISCH COMITÉ
NICARAGUA

Instrumentenactie

De *Stichting Medisch Comité Nicaragua* – die zich ten doel stelt de bevolking van Nicaragua met medische projecten zowel financieel als materieel te steunen – werd in juli 1979 opgericht. Na de realisatie, vorig jaar, van enkele medicijnzendingen en één zending vaccins, kwam een enorm gebrek aan tandartsapparatuur aan het licht. Het gehele land bezit slechts 55 tandarts-eenheden, terwijl er voor de totale bevolking van 2,4 miljoen zielen, behoefte is aan 700 tandartsuitrustingen.

Nodig zijn: eenvoudige units, behandelstoelen, instrumenten (waaronder injectiespuiten en -naalden) en (vul)materialen ten behoeve van de ziekenhuizen in Nicaragua, met name in de stad Bluefields.

Het Comité Nicaragua hoopt op steun, of door storting van een gift op postgironummer 41 43 009 te Utrecht ten name van de Stichting of door oude ongebruikte doch intacte instrumenten af te staan.

Wie de instrumentenactie wil steunen, kan contact opnemen met Mw. M. Romijn, arts, Nieuwe Looiersdwarstraat 7 II, 1017 TZ Amsterdam (telefoon 020-25 71 15 na 20.00 uur of eventueel overdag 020-16 80 80, toestel 133).

STICHTING STUDIECENTRUM
INTEGRATIE GEZONDHEIDSZORG

Aankondiging studiedagen najaar 1980

Voor 'allen die werkzaam zijn in de extramurale gezondheidszorg en het medisch-maatschappelijk werk', organiseert de *Stichting Studiecentrum Integratie Gezondheidszorg* op 10 oktober, 14 november en 12 december 1980 in het

Nederlands Congresgebouw te 's-Gravenhage voor de achtste maal een serie studiedagen, waarop het thema 'Hoe kan geografische ordening de integratie van gezondheidszorg bevorderen?' zal worden behandeld.

Een gedrukt verslag van de inleidingen en een bewerking van de daaropvolgende discussie zal omstreeks april 1981 in druk verschijnen en aan de deelnemers worden toegezonden.

De deelname is niet aan één persoon gebonden, zodat wisseling van personen mogelijk is. De inschrijvingsprijs bedraagt f 350,—, waarin alle kosten zijn begrepen (lunches, dranken, vestiaire, verslagboek, enz.).

Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot het secretariaat van de Stichting, dat gevestigd is: Nic. Maesstraat 69 huis, 1071 PR Amsterdam (telefoon 020-72 84 03).

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* Eerste vermelding

1980

16 september

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van de Macandra-flat van het ziekenhuis Ziekenzorg, Emmastraat 210, Enschede. Aanvang 20.00 uur.

* 18 september

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heydendaal, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur. (Zie ook rubriek **Binnenland**.)

* 26 september

WTA-cursus: 'Modern concepts of occlusion'. (J. N. Nasedkin D.D.S., Vancouver, V.S.) Nadere informatie op het inlegvel in het Nederlands Tandartsenblad nr. 15.

24-26 september

Congrès International de Métallurgie Dentaire, Ecole Centrale, 36, route de Dardilly, 69 130 Ecully, Frankrijk. Inl. Prof. J. Blanc-Benon, Faculté d'Odontologie – 6,8 place Depéret, 69365 Lyon Cedex 2, Frankrijk.

2-3 oktober

Internationaal symposium 'Implants in Head and Neck', Vrije Universiteit, Amsterdam. Inl. Dr. K. de Groot, afd. Materiaalkunde, De Boelelaan 115, 1081 HV Amsterdam. Telefoon 020-548 4483.

4 oktober

WTA-cursus: 'Occlusion and periodontal disease.' (Dr. A. Polson, Rochester, W.S.) Subfa-WTA-cursus: 'Occlusion and periodontal disease.' (Dr. A. Polson, Rochester, U.S.) Subfa-